

Skattesystemet ett lappverk – en ny stor reform behövs

Dagens Nyheter den 22 januari 2014

Skatter är ett politiskt instrument som används för politiska syften. Det är naturligt att politikens vardag så småningom leder till att det som en gång varit en väl avvägd och genomtänkt helhet med åren förvandlas till ett lapptäcke av tillägg och justeringar. På 1970-talet kunde totalskatten i exceptionella situationer uppgå till över 100 procent av inkomsten, och begreppet "Pomperipossaeffekten" myntades efter Astrid Lindgrens inhopps i debatten. Samtidigt hade vi orimligt generösa avdragsregler som straffade de skuldlösa och gav oss ett skattefrälse av nolltaxerare bland de "skuldyngda".

Det var uppenbart att vi behövde en genomgripande reform för att skapa ett samhällsekonomiskt mer effektivt skattesystem med lägre skatteklivar samt en mer likformig och rättvis beskattning. Ur den insikten kom "Den underbara natten" 1981 och så småningom "Århundredets skattereform" 1990–91.

Efter dessa reformer kom inkomst av tjänst att beskattas med 31 procent (den genomsnittliga kommunalskatten) upp till en brytpunkt där de som tjänade mest också fick betala en statlig skatt. Ingen skulle betala mer än hälften av en inkomstökning i skatt. Alla kapitalinkomster – räntor, utdelningar och kapitalvinster – beskattades med 30 procent. Skattebasen för momsen breddades med en enhetlig momsskattesats på 25 procent.

De vägledande principerna bakom århundredets skattereform var enkelhet och likformighet. Nu, 23 år senare, har mer än 500 förändringar gjorts i skattesystemet. Avstegen från en likformig beskattning har lett till alltför många kryphål; 1970-talets lapptäcke har blivit 2010-talets ihåliga schweizerost.

De höga marginalsattes på arbetsinkomster har återuppstått. På inkomster av tjänst över lite mer än 50.000 kronor per månad är marginalsatten i dag cirka 57 procent (hela 67 procent inklusive sociala avgifter). Betydligt fler än de som vid tidpunkten för reformen förutsades få betala statlig inkomstskatt omfattas nu av den. Den olikformiga kapitalbeskattningen har också återuppstått. Vi har nu flera olika nivåer för den statliga kapitalinkomstbeskattningen, 20, 22, 25 eller 30 procent (plus ytterligare mycket låga nivåer för investeringssparkonto, kapitalförsäkringar och pensionssparande). Gapet mellan den högsta marginalsatten på arbetsinkomst och skatten på kapitalinkomst har ökat markant.

Vi ser alla, trots delvis olika utgångspunkter, att det behövs en ny skattereform. Skattesystemet kan reformeras utan att de politiska fördelningsambitionerna äventyras. Också den nya globala ekonomin motiverar en skatteöversyn i syfte att stärka Sveriges attraktions- och utvecklingskraft i världen.

Vi medverkar därför i en antologi kring detta ämne som publiceras i dag, onsdag: "En skattereform för 2000-talet – elva röster om hur Sverige får ett bättre skattesystem".

Vi för olika resonemang och har delvis olika lösningar. Men liksom vid tidigare skattereformer finns enskilda delar som behöver diskuteras:

1. Minska skillnaderna i skatt mellan inkomst av tjänst och inkomst av kapital. Skillnaderna i skattenivå mellan inkomst av tjänst och inkomst av kapital skapar osunda drivkrafter för skatteplanering och bör därför minska väsentligt. Det bör i ett första steg ske genom att den extra statsskatten på de allra högsta inkomsterna, värnskatten, avskaffas. Ett annat starkt skäl för att ta bort värnskatten är att den förmodligen har stora negativa effekter på arbetsutbudet och drivkrafterna för utbildning, liksom på möjligheterna att konkurrera internationellt om nyckelpersoner. Det är också tveksamt om den ger några ökade skatteinkomster. I den mån en skattereform av fördelningspolitiska skäl kompletteras med åtgärder på transfereringssidan bör dessa inte innebära ökade marginaleffekter.
2. Gör moms en enhetlig. Skattebasen för moms breddades betydligt vid den förra skattereformen. Den behöver inte nödvändigtvis breddas ytterligare. Men en enhetlig moms nivå bör åter införas. Eftersom det inte utgår någon moms på finansiella tjänster, bör det övervägas om inte finanssektorn kan beskattas hårdare på andra sätt.
3. Inför en effektiv fastighetsbeskattning. Ett bra skattesystem bör innehålla en effektiv fastighetsbeskattning, eftersom sådana skatter har mindre skadeverkningar än de flesta andra. Den exakta utformningen – liksom alternativet att begränsa ränteavdragen – kan diskuteras, men det är orimligt att som i dag låta skattesystemet styra både investeringar och konsumtion i riktning mot eget boende.
4. Sänk skatterna för investeringar i nystartade företag. Företags- och bolagsbeskattningen är en annan del som bör ingå i en reform. På kapitalinkomstsidan finns skattesatser som med rimliga antaganden kan hamna från nedåt tio procent (till exempel investeringssparkonton) upp till 57 procent (de som äger under fyra procent i så kallade 3:12-bolag). De flesta nystartade företag, som huvudsakligen måste finansieras med eget kapital, missgynnas av att räntor är avdragsgilla medan eget kapital dubbelbeskattas. Därför bör skatteneutralitet mellan eget och lånat kapital eftersträvas. Någon form av schablonavdrag för finansieringskostnader, som blir oberoende av hur mycket lån man har i företaget, skulle exempelvis kunna införas.

Att aktivt finansiellt engagemang beskattas mycket hårdare än passivt sparande är också problematiskt. Om en person köper en noterad obligation till sex procents ränta blir skatten på ett investeringssparkonto i dag cirka tio procent. Om samma person i stället lånar ut motsvarande belopp till en närståendes företag blir skatten 30 procent.

5. Informera tydligare om skatterna. Medborgarna bör också ges tydligare upplysning om vad de faktiskt betalar i skatt. Det politiska systemet har en tendens att dölja hur höga skatterna egentligen är. Likaså är informationen om vad skatterna används till bristfällig. En ökad insikt

hos medborgarna om dessa frågor skulle förmodligen bidra till ett ökat politiskt intresse för ett bra skattesystem.

Vår förhoppning är att även den politiska diskussionen snart ska byta fokus. Frågan är inte om det behövs en ny skattereform utan hur en sådan reform ska se ut.

Rune Andersson

företagsledare, ordförande Mellby Gård

Hans Bergström

docent i statsvetenskap, fd chefredaktör DN

Lars Calmfors

professor vid Institutet för internationell ekonomi, Stockholms universitet

Kjell-Olof Feldt

finansminister (S) 1983–1990

Åsa Hansson

docent i nationalekonomi, Lunds universitet

Magnus Henrekson

professor och vd vid IFN

Lars Jonung

professor i nationalekonomi, Lunds universitet

Sven-Olof Lodin

professor i finansrätt

Peter Melz

professor i finansrätt, Stockholms universitet

Erik Åsbrink

finansminister (S) 1996–1999

Ann Öberg

chefekonom Svenskt näringsliv